

Kvinnliga sjöboksdebutanter tog plats i sjöfartsmontern

Även om knappast något annat yrke skildrats lika mycket som sjöfolkets kan antalet kvinnliga sjöskildrare räknas på en hand. Därför var det närmast unikt att i sjöfartsmontern på årets bokmässan i Göteborg presentera två kvinnliga sjöboksdebutanter genom Britt Edenstjärna och Emily Gyllenspetz.

TEXT OCH FOTO LENNART JOHNSON

GÖTEBORG SEPTEMBER 2023

Britt Edenstjärna berättade om sin första roman *Enda kvinnan ombord*. Boken bygger på hennes första resa som motor-elev på den lilla oljetankern *Scantank* på 1970-talet.

– Jag har skildrat livet ombord som jag upplevde det, säger Britt Edenstjärna. På denna tid var det verkligen a man's world i storsjöflottan. Antalet kvinnor som jobbade i maskin eller på däck i utebåtar var lätt räknade. Tyvärr upplevde jag motstånd från några äldre besättningsmedlemmar för att jag var kvinna och fylleri förekom ombord. Men det fanns också yngre killar i besättningen som ställde upp fint för mig.

Totalt blev det omkring 15 år till sjöss för Britt Edenstjärna innan hon gick iland. De flesta åren seglade hon som maskinbefäl.

Kan vi räkna med fler böcker från dig om livet till sjöss?

– Absolut. Jag har redan börjat komma igång med nästa roman.

Sjökaptenen Celi

Emily Gyllenspetz har med *Sjökaptenen Celi* skrivit en av de första barnböckerna någonsin om hur det är att segla. Hon arbetar sedan fem år på däck och ibland som vikarierande styrman på Styröbolagets färjor i Göteborg.

– För mig var det inte självklart att jobba till sjöss, säger Emily. Jag provade på lite av varje innan dess. På Chalmers i Göteborg utbildade jag mig senare till sjöbefäl.

Varför har du skrivit en barnbok?

– Tankar på att skriva och illustrera en barnbok har funnits en tid. Under pandemiåren kom jag igång. På sätt och vis skriver jag för min lille son som är 2,5 år.

Har du planer på att skriva fler böcker?

– Absolut! Jag planerar en serie barnböcker för barn i åldrarna 3–6 där jag presenterar olika yrken till sjöss, svarar Emily Gyllenspetz som idag kan kalla sig både sjöman, författare och konstnär.

Litteraturpris till Nathan Shachar

En av höjdpunkterna på årets bokmässan var som vanligt utdelningen av Stiftelsen Sveriges Sjömanshus litteraturpris. Årets pristagare var författaren och journalisten Nathan Shachar. Han belönades för sitt verk *Johnsonlinjen och Latinamerika*. Att formulera en historia som sträcker sig över 150 år på ett tilltalande och läsarvänligt vis kräver sin författare – och det har Nathan Shachar lyckats väl med står det i prismotiveringen.

– Jag är verkligen stolt och hedrad över det fina priset, förklarade Nathan Shachar. Det var mina år som DN:s korrespondent i Sydamerika som väckte mitt intresse för Johnsonlinjens viktiga trafik i regionen. Egentligen är jag en novis vad gäller sjöfarten så det var en förmån att under närmare sju år få möjlighet att arbeta med boken om Johnsonlinjen.

Stipendium till Göran Greider

Ytterligare en prisutdelning i Sjöfartsmontern var när författaren och samhällsdebattören Göran Greider fick Ove Allanssonsällskapets årliga stipendium.

Greider fick stipendiet för sitt mångskiftande författarskap och för att han alltid i samhällsdebatten tar ställning för utsatta och svaga grupper samt lyfter fram det han ser som orättvisor i samhället.

Det var publikrekord i Sjöfartsmontern när Göran Greider berättade att han tidigt började läsa Ove Allanssons.

– Min far seglade i många år efter andra världskriget och fick mig att också börja läsa Ove, en författare som han verkligen uppskattade. Ibland högläste han också avsnitt ur Allanssons böcker för mig. Han kunde skratta högt när han läste Oves noveller.

– Att få ett stipendium med motivering att jag verkar i Ove Allanssons anda känns verkligen fint. För mig är Ove en av de bästa arbetarförfattarna i modern tid. I sitt författarskap lyfte Ove alltid på ett övertygande sätt fram sjöfolkets frågor, säger Göran Greider.

Högaktuell bok

En annorlunda bestsellerförfattare är den pensionerade kommendören av första graden Nils-Ove Jansson. Hans första fackbok *Omöjlig ubåt* som kom ut på eget förlag för några år sedan såldes i över 12 000 exemplar, en upplaga de flesta författare idag bara kan drömma om. Boken beskriver sovjetiska ubåtskränkningar på svenskt vatten under det kalla kriget. På bokmässan presenterade Jansson sin nya högaktuella och väldokumenterade bok *Ryska ubåtsoperationer mot Sverige och i Norden*, om ubåtskränkningar av Ryssland efter Sovjetunionens sönderfall.

Som tidigare operativt ansvarig för Kustflottans ubåtsjaktinsatser under kalla kriget och ställföreträdande chef för MUST har Nils-Ove Jansson stor kunskap om kränkningar på svenskt vatten.

– Utan tvekan går det att säga att Sverige ibland har varit naiva beträffande kränkningar på våra vatten. Idag har verkligheten kommit ifatt oss efter Rysslands angreppskrig mot Ukraina. Hotet från Ryssland har kommit närmare även om jag inte tror på ett direkt ryskt angrepp mot oss, säger Nils-Ove Jansson.

Emily Gyllenspetz har skrivit barnboken Sjökaptenen Celi.

Britt Edensjö lanserade sin romandebut Enda kvinnan ombord på bokmässan.

När Göran Greider fick stipendium från Ove Allansonsällskapet sattes det publikrekord i Sjöfartsmontern. Här tillsammans med Lennart Johnsson.

Katie Higginbottom framför fotoutställningen Life at Sea.

Situationen i Ryssland känns minst sagt osäker. Vad tror du om framtiden för landets diktator Vladimir Putin?

– Min bok avslutas med följande spådom som jag är övertygad kommer att infrias. 'När Putin den 24 februari beordrade invasionen av Ukraina undertecknade han samtidigt sin dödsdom.' Frågan är bara hur lång tid det tar.

Fotoutställning på temat Life at Sea

Göteborgs Sjöfartsmuseums chef Carina Sjöholm berättade om succén för museet efter den fyra år långa ombyggnaden.

– Sommaren 2023 slog vi besöksrekord och köerna för att komma in var ofta långa, säger Sjöholm. Nyfikenheten var, och är fortfarande glädjande nog, stor på vad vi har att visa. Många av våra besökare är barn som verkligen uppskattar det nya akvariet.

Det var också en världspremiär i Sjöfartsmontern. Samma dag som mässan öppnades på årets World Maritime Day

offentliggjordes pristagarna i ITF Seafarers Trusts årliga fototävling för sjöfolk. Vinnarbilderna och andra bidrag till tävlingen visades för första gången någonsin i världen i montern.

På plats från London var Trustens chef Katie Higginbottom.

– Vi inledde fototävlingar för världens sjöfolk under pandemin. I år fick vi in nästan 4 000 bidrag. Det var tredje året vi genomförde tävlingen och jag är övertygad om att den kommer att hållas varje år. Tanken bakom årets tema Life at Sea var att visa hur verkligheten ser ut för dagens sjöfolk, att skildra sjöfolkets vardag säger Katie Higginbottom.

– De flesta tävlingsbidragen har kommit från filippinskt sjöfolk men av årets vinnare kom en sjöman från Indien och en annan från Iran.

Sjöfartens eget bokförlag och förläggaren Lennart Fougelberg presenterade som vanligt flera nya intressanta böcker om sjöfarten. Musikgruppen KAL lockade

en stor publik när de med jämna mellanrum spelade visor av Evert Taube och Dan Andersson, moderna sjömansvisor och shanties.

Viktig mötesplats

– Vår monter är en viktig mötesplats för hela sjöfartsnäringen, för alla som är intresserade av den rika sjöfartskulturen, framhåller Staffan Strive, ordförande i Sjöfartens Kultursällskap. Han fortsätter:

– Fler och fler hittar till oss och varje år kommer människor fram till oss och säger att vår monter är en av de mest spännande och fint uppbyggda på hela mässan. Glädjande var att vårt monterprogram i år lockade mängder med besökare.

Programmet i Sjöfartsmontern avslutades traditionellt den sista mässdagen med att KAL:s Leif Pedda Pedersen på klingande danska framförde Kim Larsens Lille Du.

Nästa års bokmessa äger rum den 26–29 september 2024. **L J**